

N:o 46.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan.

(I. A.)

I skrifvelse den 8 december 1899 hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 68) af den 2 mars innevarande år meddelas, domänstyrelsen gjort framställning om anvisande af medel för betäckande af ej mindre uppkommen brist till belopp af omkring 22,500 kronor å dittills beviljade anslag för åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan, än äfven de utgifter till belopp af omkring 5,500 kronor, som under innevarande års början erfordrades för ledandet af afverkningar m. m. inom de af insekten starkare angripna områden. I sammanhang dermed hade styrelsen förklarat, att styrelsen då icke vore i tillfälle att framlägga något definitivt förslag till de åtgärder för insektens fortsatta bekämpande, som under innevarande år i öfrigt borde vidtagas, enär dels utredning om dylika åtgärders omfattning ej ännu blifvit i allt afslutad, dels ock ovisshet rådde om de enskilde skogsegarnes önskan och villighet att med någon uppoffring å deras sida för åtgärdernas genomförande begagna sig af den hjälp, som från statens sida möjligen komme att lemnas.

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 4 Saml. 1 Afd. 30 Häft. (N:o 46.)

Sedan Kongl. Maj:t med anledning af domänstyrelsens berörda framställning dels den 15 december 1899 anbefalt statskontoret att för ofvan omförmälda ändamål till domänstyrelsen utbetala ett belopp af 28,000 kronor, dels ock i proposition af samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva, att såväl detta som ock ett genom bref den 26 maj sistnämnda år för samma ändamål anvisadt belopp, tillsammans högst 53,000 kronor, finge godtgöras af skogsmedel, hade domänstyrelsen i skrifvelse den 12 nästlidne februari — jemte meddelande att numera från vederbörande skogstjenstemän till styrelsen inkommit af kartor åtföljda redogörelser öfver de undersökningar, som efter insektens senaste svärmning verkstälts för utrönande af de nu med nunneägg infekterade områdenas utsträckning — framlagt hufvuddragen af undersökningarnes resultat.

Styrelsen hade då till en början erinrat, att, enär såsom i styrelsens och landtbruksstyrelsens skrifvelse den 14 december 1898 redan framhållits, nunnans härjningar tagit en sådan utsträckning och visat sig pågå med en så stark intensitet, som här i landet varit fallet, föga förhoppning funnes att äfven med de mest kraftiga åtgärder kunna på en gång stäcka insektens framfart och bringa härjningen att omedelbart upphöra, men att genom anlåtande af lämpliga medel åtminstone insektens massökning i alltjemt stegrad progression skulle kunna förekommas och dermed äfven faran för insektens spridning till andra trakter minskas, allt i afvaktan att genom naturens egna åtgöranden härjningen komme att upphöra.

Beträffande det stora härjningsområde, som år 1899 varit under behandling, hvilket område omfattade skog, hufvudsakligen tillhörande egendomarne Virå, Stafsjö, Danbyholm och Ålberga, förra militiebostället Ålberga samt Jönåkers och Oppunda häradsallmänningar i Södermanlands län äfvensom delar af Lösings och Östkindes häradsallmänningar i Östergötlands län, framginge af senaste undersökningen, att skogen å dessa trakter numera vore

å	652,53	hektar	helt och hållet förstörd,
„	630,51	„	till hälften förstörd,
„	1,731,87	„	belagd med öfver 1,500 ägg per stam,
„	702,61	„	„ „ 500—1,500 „ „ „
„	1,964,89	„	„ „ under 500 „ „ „

summa 5,682,41 hektar.

Dervid vore dock att märka, att en väsentlig del af de redan år 1898 förstörda, i ofvanstående siffror inbegripna trakterna numera vore afverkad åtminstone hvad granträden beträffade.

1898 års äggundersökning hade i fråga om skogen haft att uppvisa följande motsvarande siffror:

å	325,47	hektar helt och hållet förstörd,
„	479,16	„ till hälften förstörd,
„	1,989,05	„ belagd med öfver 1,500 ägg per stam,
„	1,701,78	„ „ „ 500—1,500 „ „ „
„	4,414,13	„ „ „ under 500 „ „ „
summa		8,909,59 hektar.

Den betydliga ökningen af ytvidd med helt och hållet eller till hälften förstörd skog, som framginge vid jemförelse af dessa uppgifter, förklarades deraf, att sådana trakter, som redan år 1898 blifvit starkt angripna och i synnerligt hög grad belagda med ägg, i allmänhet ej underkastats någon skyddsåtgärd, enär man ansett, att skogen der ej kunde räddas — ett antagande, som erfarenheten från gjorda försök äfven bekräftat. Deremot vore minskning i ytvidder med beläggning af 1,500 ägg och derunder för stam påfallande, och härjningsområdet i dess helhet hade minskats med mer än en tredjedel.

Frågan huruvida detta, enligt domänstyrelsens förmenande, öfver förväntan gynsamma resultat kunde åtminstone väsentligen tillskrifvas de verkställda åtgärderna, hufvudsakligen bestående i skogens gallring och trädens förseende med ringar af larvlim vid brösthöjd, hade styrelsen besvarat med att såsom sin öfvertygelse uttala, att verkningarne af 1899 års arbeten motsvarat rimliga förväntningar och att det kunnat befaras, att, derest några åtgärder icke vidtagits, det infekterade området väsentligen förstörats i stället för att, såsom nu skett, blifva betydligt förminskadt.

Till stöd för detta uttalande hade styrelsen åberopat, att af de utlåtanden, som afgifvits af professorn Chr. Aurivillius, notarien hos styrelsen J. H. Wermelin och extra jägmästaren C. G. Ramstedt, hvilka på styrelsens föranstaltande verkställt undersökningar angående insektens framträdande och härjningar i landet m. m., och de uppgifter, som erhållits från de med skyddsåtgärdernas praktiska utförande betrodde skogstjenstemännen, framginge, att tallen endast obetydligt skadats, vare sig den limmats eller icke; att limsträngar å marken till skydd för ungskog visat sig obehöfliga; att rörande granskog den redan förut hysta åsigten, att trädens limning i synnerligen starkt infekterade bestånd ej gjorde nytta, hvarför dylika bestånd borde skyndsammast afverkas, blifvit af erfarenheten från gjorda försök till fullo bekräftad; att deremot mindre starkt infekterad granskog efter limning blifvit

oväntadt svagt angripen, och att, då larverna hade benägenhet att släppa sig ned från trädkronorna och sålunda, af limningarne hindrade att återvända till barren, till stor del omkommit, limningen verksamt bidragit såväl till beståndens skyddande som ock till minskning af äggläggande fjärilar. Visserligen hade lektorn vid skogsinstitutet A. Nilsson, hvilken efter uppdrag af styrelsen jemväl besökt härjningsområdet, betviflat uppgiften, att nunnelarverna hade benägenhet att släppa sig ned från träden, och dermed äfven limningens nytta, men, då denna benägenhet hos larven bekräftats ej blott genom iakttagelser af öfriga vetenskapsmän och tjänstemän, hvilka besökt härjningsområdet, utan äfven genom af professor Aurivillius anordnade systematiska undersökningar på enstaka trädgrupper, syntes skäl ej finnas för den af Nilsson uttalade åsigt. Obestriddigt vore, att å de infekterade områdena ett ofantligt antal larver förgåtts nedanför limningarne.

Vidare meddelade styrelsen, att parasitflugor, hvilkas larver lifnärde sig af nunnans larver och puppor, uppträdt i temligen stor myckenhet och att mot larvperiodens slut, dock först sedan de flesta nunnelarver förpuppat sig, vid Virå närmast hufvudhärden visat sig den för insekten i dess larvstadium synnerligen farliga så kallade toppsjukan.

Häraf ansåge styrelsen kunna slutas, att härjningen inom detta område antagligen nått sin höjdpunkt och i det stora hela vore i tillbakagående.

Då emellertid under nästlidet års sensommar särskildt å en del trakter funnits fjärilar i stora massor och dessa åtminstone mot områdets yttre delar icke visat tecken till degeneration, hvilket allt tydde på, att parasiter och sjukdom ännu icke fått öfvertaget, hölle styrelsen före, att det icke vore med klok omtänksamhet förenligt att redan nu lita endast på verkningarna af dessa parasiter och sjukdomar samt fördenskull underlåta att vidtaga ytterligare åtgärder för insektens utrotande. Härigenom skulle man äfventyra en ny utbredning af insekten och sätta på spel frukterna af förra årets ansträngningar. De åtgärder, som borde vidtagas, vore för öfrigt ej särdeles omfattande, utan skulle hufvudsakligen bestå i förnyadt anbringande af larvlim på dertör redan preparerade träd inom ett betydligt mindre område än nästlidet år. Styrelsen ansåge därför, i öfverensstämmelse med hvad Aurivillius, Wermelin och Ramstedt i sitt utlåtande framhållit, det icke böra underlåtas att fortsätta med åtgärder för insektens bekämpande.

I detta sammanhang hade styrelsen meddelat, att å de skogar, öfver hvilkas hushållning styrelsen egde att bestämma, anordnats afverkning

af sådan granskog, som befunnits i hög grad belagd med nunneägg. De delar af dessa skogar, å hvilka enligt styrelsens åsigt limning nu borde företagas, uppginge sammanlagdt till omkring 2,200 hektar, hvaraf endast omkring 450 hektar icke vore förut behandlade, under det att sistlidet är 6,444 hektar behandlats på ifrågavarande sätt.

Vidare finnes ett nyupptäckt härjningsställe å indragna boställena Åhlsta n:is 1 och 2 i Nikolai socken på $2\frac{3}{4}$ mils afstånd från Virå bruk och 0,6 mil nordvest från Nyköping. Ehuru härjningen der varit ganska intensiv, i det att å mer än hälften af området skogen vore beröfvad hälften af sin barrbeklädnad, hade dock härjningen icke hunnit utbreda sig öfver mer än 27,90 hektar; och då styrelsen här haft fria händer att anordna afverkning af all granskog inom området, vore antagligen någon vidare åtgärd å detta område ej erforderlig.

Betänkligare vore deremot förhållandet å ett tredje område, hufvudsakligen beläget på egendomarne Björksund och Måstena, omkring $4\frac{1}{2}$ mil från Virå och $2\frac{1}{2}$ mil öster från Nyköping. Skogen vore der

å	26,74	hektar	till	hälften	förstörd			
»	201,57	»	belagd	med	öfver 1,500	ägg	per	stam,
»	101,46	»	»	»	500—1,500	»	»	»
»	277,09	»	»	»	under 500	»	»	»

summa 606,86 hektar.

Å denna hotande härd, hvilken tydligen icke vore ny, ehuru den förut ej varit känd för styrelsen, måste kraftiga åtgärder vidtagas, på det att härjningen icke måtte spridas. Enligt beräkning syntes limning efter föregående gallring här erfordras på omkring 300 hektar.

Utom på ofvan nämnda ställen hade insekten nunnan varit synlig äfven å andra trakter inom Södermanlands och angränsande län ända upp mot Dalelfven, men dels hade äggläggningen i dessa trakter varit så ringa, att statens mellankomst ej syntes vara af nöden, och dels hade enskilda skogsegare, sedan de från statens förråd utan ersättning erhållit mindre kvantiteter larvlim, sjelfva efter anvisning vidtagit erforderliga åtgärder.

Slutligen hade insekten nunnan uppträdt härjande äfven å Trolle-Ljungby fideikommisssegendom i Skåne, hvarest af en medelåldrig tallskog, innehållande omkring 66 hektar, omkring 20 hektar vore infekterade, delvis till den grad att träden vore afbarrade. Då emellertid extra jägmästaren C. G. Timberg, hvilken ledde förra årets arbeten för insektens bekämpande, vid besök å stället funnit tecken tyda på härjningens tillbakagång och lemnat vederbörande anvisning på erforderliga

åtgärders vidtagande samt försett dem med larvlim, syntes statens vidare mellankomst i detta fall för närvarande icke vara behöflig.

Den ytvidd, som således enligt styrelsens förmenande under innevarande år borde behandlas genom styrelsens försorg, utgjorde omkring 2,500 hektar, deraf omkring 750 hektar med förut icke för limning beredd skog.

Uttryckliga medgifvanden från enskilda skogsegare att för åtgärdernas genomförande begagna den hjälp, som från statens sida kunde komma att lemnas, hade styrelsen visserligen ännu ej lyckats erhålla, men då styrelsen hyste den förhoppningen, att, om medel af staten beviljades, de enskilda skogsegarne ej skulle lägga hinder i vägen för åtgärdernas utförande, och då dessa åtgärder, för att kunna i möjligaste mån vara afslutade vid larvernas framkomst ur äggen, måste taga sin början med det första, funne sig styrelsen nu böra göra framställning om anvisande af medel till nunnans bekämpande under året utöfver det belopp af 5,500 kronor, som för ändamålet anvisats genom förenämnda kongl. bref den 15 december 1899.

I likhet med hvad som egt rum under sistnämnda år, ansåge styrelsen arbetets ledning böra anförtros åt en af styrelsen förordnad lämplig skogstjensteman med skyldighet för honom att ansvara för det helas gång i öfverensstämmelse med af styrelsen meddelade allmänna föreskrifter och mot ersättning af 300 kronor för månad jemte bidrag för en tjenstehäst med 66 kronor för månad under en del af året. Derutöfver erfordrades med hänsyn till arbetets omfång på spridda orter minst en skogstjensteman med arfvode af 250 kronor för månad jemte bidrag till tjenstehäst med samma belopp som för förstnämnde tjensteman. För utbetalningar till arbetsfolk och för bokföringen måste antagligen, likasom förra året, särskild person anlitas; och, der så finnes nödigt, borde vetenskapsmän kunna af styrelsen förordnas att på stället göra undersökningar och lemna råd.

De kostnader för omförmälda ändamål, som enligt uppgjorda, på förra årets erfarenhet grundade beräkningar skulle erfordras under innevarande år, vore följande:

Arbetskostnader, materialier m. m.

Arbetskostnad för limning å omkring 2,500 hektar samt rödbleckning m. m. å omkring 750 hektar, inberäk-	
nadt aflöningar till förmän	kr. 28,000: —
	Transport kr. 28,000: —

	Transport	kr. 28,000: —	
Tillsyn öfver limmade bestånd	»	3,000: —	
Larvlim jemte tullumgälder, lossning, frakt m. m.	»	22,700: —	
Inventarier och redskap	»	500: —	
Äggundersökning hösten 1900	»	5,000: —	
Diverse	»	1,500: —	kr. 60,700: —

Administrationn.

Arfvode till 1 biträdande jägmästare under 2½ månader efter 250 kronor för månad	kr.	625: —	
Arfvode till 1 biträdande jägmästare under 9½ månader efter 300 kronor för månad	»	2,850: —	
Dito till 1 d:o under hela året efter 250 kronor för månad	»	3,000: —	
Bidrag till 2 tjenstehästar under 8½ måna- der efter 66 kronor 66 öre för månad	»	1,133: —	
Kontorsbiträde	»	700: —	
Reseersättningar m. m. för vetenskapliga undersökningar	»	1,000: —	» 9,308: —

Oförutsedda utgifter.

Biträde å ännu ej kända härdar, fyllnad i tilläfventyrs för lågt beräknade utgifter m. m.	»	10,492: —	
		Summa kronor	80,500: —

Att till oförutsedda utgifter upptagits ett jmförelsevis så stort belopp hade sin förklaring deri, att i ett fall sådant som det förevarande det låge i sakens natur, att en del arbeten, hvilka vid arbetsplanens första uppgörande icke tagits i beräkning, kunde blifva af omständigheterna påkallade. Erfarenheten från förra året gäfvé äfven talande bevis för att så kunde blifva händelsen.

Då, såsom förut nämnts, för ändamålet redan anvisats ett belopp af 5,500 kronor, skulle alltså enligt styrelsens förslag återstående kostnader för insekten nunnans bekämpande under innevarande år belöpa sig till 75,000 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit af domänstyrelsen anfördt, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att för vidtagande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med domänstyrelsens förslag af åtgärder till fortsatt bekämpande af insekten nunnans härjningar finge af innevarande års skogsmedel användas ett belopp af högst 75,000 kronor.

Under erinran att, på sätt i statsutskottets utlåtande n:o 8 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel punkt 25:o finnes meddeladt, ett öfverskott å skogsmedlen för år 1900 kan påräknas af minst 3,140,000 kronor, deraf innevarande Riksdag för olika ändamål anvisat tillsammans 1,640,500 kronor, samt att sålunda af berörda påräknade öfverskott återstå odisponerade 1,499,500 kronor, får utskottet, med åberopande af hvad nästlidet års statsutskott vid fråga om beviljande af medel till enahanda ändamål som det nu föreliggande anförde och då det icke torde vara tillrådligt, att de åtgärder till ifrågasvarande skadedjurs bekämpande, som med redan anvisade medel vidtagits, varda afbrutna, hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att för vidtagande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med domänstyrelsens i skrifvelse den 12 sistlidne februari framställda förslag af åtgärder till fortsatt bekämpande af insekten nunnans härjningar må af innevarande års skogsmedel få användas ett belopp af högst 75,000 kronor.

Stockholm den 27 mars 1900.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.